

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ТЫШКЫ ИШТЕР
МИНИСТРЛИГИНИН К.ДИКАМБАЕВ АТЫНДАГЫ
ДИПЛОМАТИЯЛЫК АКАДЕМИЯСЫРОССИЯ ФЕДЕРАЦИЯСЫНЫН
БИРИНЧИ ПРЕЗИДЕНТИ Б.Н. ЕЛЬЦИН АТЫНДАГЫ
КЫРГЫЗ-РОССИЯ СЛАВЯН УНИВЕРСИТЕТИ**

Диссертациялык кенеш Д 07.22.659

Кол жазма укугунда

УДК: 327 (575.2)(40)

Касымалиева Айжан Кубанычбековна

**ГЛОБАЛДЫК АКТОРЛОРДУН ГЕОСАЯСИЙ
КАРШЫЛЫКТАРЫНЫН
ШАРТЫНДАГЫ КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
ТЫШКЫ САЯСАТЫ**

23.00.04. – эл аралык мамилелердин саясий маселелери,
дүйнөлүк жана аймактык өнүгүүсү.

Саясий илимдеринин кандидат даражасын алуу үчүн диссертациянын

АВТОРЕФЕРАТЫ

Бишкек – 2024

Диссертациялык иш Кыргыз-Россия Славян университетинин эл аралык мамилелер кафедрасында аткарылды.

Илимий жетекчи: **Иванов Спартак Геннадьевич**
саясий илимдеринин доктору, Кыргыз-Россия
Славян университетинин эл аралык мамилелери
кафедрасынын профессору

Расмий оппоненттер: **Джунусов Адиль Мауленович;**
саясий илимдердин доктору, профессор Казакстан
Республикасынын Илим жана жогорку билим беруу
министирлигинин Илим боюнча Комитетинин
философия, саясат таануу, социология жана диний
изилдөө Институту
Джоробекова Гүлнүра Эшимбековна
саясий илимдердин кандидаты, доцент
Ж. Баласагын атындагы КУУ эл аралык мамилелер
жана чыгыш таануу факультенин

Жетектоочү мекеме: Кыргызстан Эл аралык университетинин окуу-
илимий-өндүрүштүк комплексинин эл аралык
мамилелер кафедрасы

Диссертациялык ишти коргоо 2024-жылдын «28» июнунда саат 13:00 -
дө К.Дикамбаева атындагы Кыргыз Республикасынын Тышкы иштер
министрлигинин Дипломатиялык академиясынын Д 07.22.659 диссертациялык
кеңешинин отурумунда жана Б.Н. Ельцин атындагы Кыргыз-Россия Славян
университетинде 720040 Бишкек ш., Эркиндик бульвары 36. дареги боюнча
болот. Онлайн трансляциясынын шилтемеси: <https://vc.vak.kg/b/072-ubw-1ue-e2e>.
Диссертация менен К.Дикамбаев атындагы Кыргыз Республикасынын
Тышкы иштер министрлигинин Дипломатиялык академиясынын жана Б.Н.
Ельцин атындагы Кыргыз-Россия Славян университетинин илимий
китепканаларынан таанышууга болот, ошондой эле <https://vak.kg/> сайтында.

Автореферат "25" май 2024-ж. жөнөтөлдү.

Диссертациялык кеңештин
окумуштуу катчысы,
тарых илимдеринин кандидаты,
профессор



А.Э. Джоробекова

КИРИШУУ

Диссертациянын темасынын актуалдуулугу. Кыргызстан-конфронтациялык эмес, бирок суверендүү ички жана тышкы саясатты ишке ашырган; салттуу баалуулуктарга берилген; экономикалык өнүгүүнүн неолибералдык сунуштамаларын сокур ээрчүүдөн баш тарткан; социал-дарвинизмди жана кеңейтилген ЛГБТ күн тартибин кабыл албаган мамлекет. Кыргыз эли ата-бабалардын элесин сыйлайт жана нацизмди эч качан актабайт, бир туугандык жардамды баалайт жана ага ыраазы боло алат, дүйнөгө жана андагы өз ордуна өзүнүн баалуу көз карашына ээ. Бул коом ички күн тартибинин маселелери боюнча кызуу талаш-тартыштуу, бирок Кыргыз Республикасынын тышкы саясий стратегиясын ишке ашырууда кеңири саясий катышууга таянган бийликти колдогон коом.

Глобалдык же региондук лидердин ролуна талапкер болбогон дүйнөнүн ар кандай чакан жана орто мамлекеттери сыяктуу эле Кыргызстан да өзүнүн тышкы саясатын динамикалуу өзгөрүп жаткан тышкы саясий жана экономикалык чөйрөгө негиздеп, ошону менен бирге өзүнүн улуттук кызыкчылыктарын көбүрөөк деңгээлде канааттандырууга умтулууда.

XXI кылымдын үчүнчү он жылдыгынын башынан тарта глобалдык геосаясий акторлордун ортосундагы күрөш жана атаандаштык ачык куралдуу, балким, өзөктүк жаңжалга айланып кетүү коркунучун туудурган ачык тирешүү фазасына өттү. Дүйнө ачык эле экиге бөлүндү. Бир жагында Кытай менен жакындашкан, дүйнө өлкөлөрүнүн төрттөн үчү тарабынан колдоого алынган жана америка борборчул гегемониясын кабыл албаган Россия бар. Башка жагынан алганда, АКШ жана G7 өлкөлөрү баштаган шарттуу жамааттык Батыштын өкүлдөрү болгон элүүгө жакын өлкө бар.

Эл аралык бирге кызматташуунун азыркы абалы ар түрдүү саясий, дипломатиялык, экономикалык, куралдуу, гибриддик, маалыматтык, маданий жана башка чыр-чатактарды билдирүүдө. СССР кулагандан кийин пайда болгон эл аралык мамилелер системасы иш жүзүндө талкаланып, эл аралык укук системасы ыдырап, геосаясий өз ара аракеттенүү процесстеринде күч фактору үстөмдүк кылууда. Россиянын Украинадагы атайын аскердик операциясы уланууда, Жакынкы Чыгышта куралдуу кагылышуу күч алууда, Түндүк Корея менен Иранды четке чыгаруу аракеттери көрүнүп турат, Азия-Тынч океан аймагында чыңалуунун күчөшү уланууда, Германия, Польша, Румыния, Молдава, Литва, Латвия, Эстония жана Европанын бир катар өлкөлөрүндө согушка даярдык көрүлүүдө. Бул талуу чекиттердин ар биринде глобалдык акторлор диаметралдык карама-каршы позицияларга ээ болуп, орток тилдерди жана жок дегенде компромисстерди издөө үчүн платформаларды таппай калышты. Азырынча бирден-бир чектөөчү фактор ядролук кырсык болгон учурда орду толгус зыян келтирүү коркунучу бойдон калууда.

Бул шарттарда Кыргыз Республикасы Россия Федерациясы менен бирдей, салттуу тарыхый, экономикалык, маданий-цивилизациялык жана башка факторлордун биримдигине таянган так жана бир орундуу позицияны ээлейт. Бирок, өзгөрүп жаткан геосаясий реалдуулук жалпы жана постсоветтик өлкөлөрдүн мамлекеттер аралык мамилелерин өнүктүрүүдө эл аралык мамилелер системасынын жаңы конфигурациясын түзүү келечегинин барган сайын белгисиздигин көрсөтүп турат. Ушуга байланыштуу, глобалдык акторлордун геосаясий карама-каршылыгынын шарттарында Кыргыз Республикасынын эгемендүү тышкы саясий позициясынын негизинде жаткан жаңы объективдүү саясий факторлорду аныктоо бул диссертациянын темасынын эл аралык мамилелер теориясы үчүн да, өлкөнүн тышкы саясий практикасы үчүн да актуалдуулугун шарттайт.

Диссертациянын темасынын ири илимий программалар жана негизги илимий изилдөө иштери менен байланышы. Диссертациялык иш демилгелүү болуп саналат. Ошону менен бирге, изилдөө КРСУ ЭМФнин Эл аралык мамилелер кафедрасы тарабынан тез өзгөрүп жаткан эл аралык шарттарда Кыргыз Республикасынын тышкы саясатынын кырдаалдык анализдерин ишке ашыруу боюнча жүргүзүлгөн илимий-изилдөө иштеринин алкагында жүргүзүлдү.

Изилдөө гипотезасы.

Глобалдык акторлордун геосаясий карама-каршылыгынын шарттарында Кыргызстан менен Россиянын тышкы саясий позицияларынын тилектештиги эл аралык коомдук укуктун принциптерин жана ченемдерин сактоо маселеси боюнча позициялардын биримдиги; нацизмди баатырдаштырууга, неонацизмге, расизмге, расалык дискриминацияга, ксенофобияга жана сегрегацияга карата мамиле; Жакынкы Чыгыштагы кырдаалды курчутуу жана "цивилизациялардын көп полярдүү синергиясынын парадигмасы" түрүндө келечектеги тынчтыкты орнотуу сыяктуу объективдүү саясий факторлорго таянат. Ошол эле учурда республиканын тышкы саясатынын учурдагы көп полярдүүлүгү "эл аралык мамилелердин көп полярдүү системасын биргелешип түзүү максатында цивилизациялык Евразиялык бирикме" катары дүйнөлүк түзүлүштүн келечеги жөнүндө башкача түшүнүгү бар өлкөлөр менен өз ара аракеттенүү процесстеринде кызматташудан баш тартууну, обочолонууну же Кыргызстандын достук эмес аракеттерин болжолдобойт.

Диссертациялык изилдөөнүн максаты Кыргыз Республикасы менен Россия Федерациясынын Америка Кошмо Штаттары менен геосаясий тирешүү процесстериндеги позицияларынын тилектештигинин объективдүү саясий негиздерин аныктоо болуп саналат. Жогорудагы максатка өз ара байланышкан бир катар илимий милдеттерди чечүү аркылуу жетишилет, алардын негизгилери төмөндөгүлөр:

1. Теманын иштелип чыккан даражасын аныктоо.

2. Глобалдык геосаясий акторлордун Заманбап "санкциялык" тирешүүсүн изилдөөдө колдонулган концептуалдык түшүнүктөрдү түзүү.
3. Суверендүү мамлекеттер тарабынан "бир тараптуу чектөө чараларын" жана "каршы чараларды" колдонуунун мыйзамдуулугун аныктоо.
4. 1991-2008-жылдары Россия жана Америка Кошмо Штаттарынын геосаясий өз ара аракеттенүүсүнүн биринчи этабынын мазмуну жана мүнөзүн аныктоо.
5. 2008-2022-жылдар аралыгында Россия менен АКШнын өз ара аракеттенүүсүнүн экинчи этабынын мазмунун мүнөздөө.
6. 2022-2024-жылдар аралыгындагы Россия менен АКШнын ортосундагы учурдагы чыр-чатактын өз ара аракеттенүүсүнүн мүнөзүн жана негизги себебин аныктоо.
7. Мамлекеттердин көп векторлуу тышкы саясатын изилдөөнүн негизин түзгөн теориялык ыкмаларга автордук аныктама берүү жана системалаштыруу.
8. Эл аралык коомдук укуктун принциптерин ак ниеттүү сактоо боюнча Кыргызстандын позициясынын АКШ жана Россиянын позициялары менен тилектештигин жана айырмачылыгын аныктоо.
9. Россия-америка мамилелеринин ха-ракетиндеги өзгөрүүлөр менен шартталган Кыргызстандын тышкы саясатынын "көп векторлуулук" стратегиясын трансформациялоо процесстерин мезгилдештирүү.
10. Глобалдык акторлордун геосаясий тирешүү процесстеринде Кыргызстан менен Россиянын позицияларынын тилектештик базасын түзгөн объективдүү саясий негиздерди аныктоо.

Изилдөө ишинин натыйжаларынын илимий жаңылыгы.

1. Тема жетишсиз иштелип чыккандыгы аныкталды.
2. Санкциялар, бир тараптуу чектөө чаралары, каршы чаралар жана экстерриториалдуулук түшүнүктөрүнө автордук аныктамалар берилген.
3. Биринчи жолу эгемен мамлекеттер тарабынан «бир тараптуу чектөө чараларын» жана «каршы чараларды» колдонуунун мыйзамдуулугу жөнүндө дүйнөнүн алдыңкы укук таануучу окумуштууларынын эксперттик корутундуларын системалаштыруу жүргүзүлдү.
4. Россия жана Америка Кошмо Штаттарынын акыркы мезгилдеги геосаясий өз ара аракеттенүү тарыхын этап-этабы менен талдап чыгууну сунуш кылат. 1991-жылдан 2008-жылга чейинки биринчи этапты геосаясий жакындашуунун этабы катары кароо жана аны эки кичи этапка: 1991-жылдан 1999-жылга чейин (шартсыз кабыл алуу) жана 1999-жылдан 2008-жылга чейин бөлүү сунушталууда. (кайра карап чыгуу).

5 2008-2022-жылдар аралыгындагы Россия менен АКШнын өз ара аракеттенүүсүнүн экинчи этабын дүйнөлүк акторлордун геосаясий атаандаштык мезгили катары кароо биринчи жолу сунушталууда.

6 Орус-америкалык конфликттик карым-катнаш цивилизациялардын кагылышуусунун кутулбастыгы жөнүндөгү гипотезанын алкагында биринчи жолу иликтенүүдө. Россия менен АКШнын учурдагы тирешүүсүнүн негизги себеби катары биринчи жолу эл аралык мамилелердин келечектеги тутуму жөнүндө алардын идеяларынын айырмасын карап чыгуу сунушталды.

7 Кыргыз Республикасынын көз карашында “көп векторлуулук” түшүнүгүнө автордук аныктама берилген. Неоевразиялык теориясынын негизинде көп векторлуулукту изилдөөнүн теориялык ыкмаларын иштеп чыгуу зарылчылыгы биринчи жолу далилденди.

8 Кыргызстандын, АКШнын жана Россиянын эл аралык коомдук укуктун принциптерин ак ниет сактоо боюнча позициясын салгыртмалуу илимий талдоо биринчи жолу ишке ашырылды.

9 Глобалдык акторлордун мамилелеринин өзгөрүшүнөн улам келип чыккан Кыргызстандын азыркы мезгилдеги көп векторлуулугунун өзгөрүшүнүн автордук мезгилдүүлүгү ишке ашырылды.

10 Биринчи жолу Кыргызстан менен Россиянын цивилизациялык Евразиялык биримдигинин негизи катары эл аралык мамилелердин учурдагы күн тартибиндеги негиз салуучу маселелер боюнча позициялардын жалпылыгын кароо сунушталды.

Диссертациянын теориялык жана практикалык маанилүүлүгү.

Иштин теориялык мааниси неоевразиялык теориянын негизинде көп вектордукту изилдөөгө жаңы теориялык мамилелерди иштеп чыгууда, ошондой эле постсоветтик геосаясий мейкиндиктин калыптанып жаткан Евразиялык базисине жаңы теориялык ой жүгүртүүдө, көп тараптуу экономикалык жана саясий интеграцияны өнүктүрүүдө, маданияттардын жана элдердин биримдигинде, жалпы бирдейликти жана өнүгүү стратегияларын өнүктүрүүдө, региондук туруктуулукту бекемдөө процесстеринде ж. б. аны колдонуу мүмкүнчүлүгүндө турат.

Практикалык көз караштан алганда, изилдөөнүн жыйынтыктары Россия менен Кыргызстандын мамлекеттик түзүмдөрүнө АКШнын жана анын союздаштарынын достукка жатпаган, мыйзамсыз аракеттерине каршы туруунун биргелешкен стратегиясын, тактикасын, ыкмаларын жана механизмдерин аныктоодо пайдалуу болушу мүмкүн. Диссертациянын негизги мазмуну эл аралык мамилелер, саясат таануу, тарых жаатында илимий-изилдөө, окутуу жана окутуу иш-аракеттерин жүргүзгөн адистердин, докторанттардын, аспиранттардын жана студенттердин иш-аракеттеринде

колдонулат, ж.б. диссертациянын теориялык жалпылоолору жана корутундулары атайын жана тандалма курстарды иштеп чыгууда жогорку окуу жайларынын илимий жана окуу процесстеринде колдонулат.

Алынган натыйжалардын экономикалык мааниси Кыргыз Республикасынын тышкы экономикалык саясатынын стратегиялык багыттарын аныктоодо, ошондой эле республикага өз долбоорлорун жана программаларын (жашыл өтмөк, ачык маалыматтар ж.б.) ишке ашыруучу же сунуш кылган Батыш өлкөлөрүнүн иш жүзүндөгү экономикалык максаттарын жана милдеттерин аныктоодо изилдөөнүн жыйынтыктарын пайдалануу мүмкүнчүлүгү менен аныкталат.

Диссертациядагы коргоого коюлуучу негизги жоболор:

1. Глобалдык геосаясий акторлордун болуп көрбөгөндөй тирешүүсүнүн алдын ала айтууга мүмкүн болбогон шарттарда аракеттенүүгө аргасыз болгон мамлекеттердин тышкы саясаты мурда илимий түшүнүүгө дуушар болгон эмес.

2. Концептуалдык түшүнүктөрдү аныктоо жана жалпы таануу Кошмо Штаттардын жана анын союздаштарынын өздөрүнүн мыйзамсыз “бир тараптуу чектөө чараларын” “эл аралык санкциялар” түшүнүгү менен аныктоого атайылап жасалган аракеттерине бөгөт коюу үчүн зарыл, ал эми эл аралык укукта жөнгө салынган орусиялык "каршы чараларды" мыйзамсыз аракеттер деп атоо.

3. Экстерриториалдык “бир тараптуу чектөө чараларын” колдонуу төмөнкүлөрдүн бузулушунан улам мыйзамсыз болуп саналат: анын негизги принциптерин жөнгө салуучу эл аралык укуктун милдеттүү жоболору; эл аралык укуктун субъекттеринин ортосундагы соода-экономикалык мамилелерде «басмырлабоо» принциби; "чектөөлөргө" дуушар болгон өлкөлөрдө "адам укуктары". Башка мамлекеттин укукка каршы аракеттерине жооп катары “каршы чараларды” колдонуу эл аралык укукка каршы аракеттер үчүн мамлекеттердин жоопкерчилиги жөнүндө эл аралык укуктун жоболору менен жөнгө салынгандыктан мыйзамдуу болуп саналат.

4. 1991-жылдан 2008-жылга чейинки биринчи этапта Россия менен АКШнын өз ара аракеттенүүсү глобалдык акторлордун геосаясий жакындашуусун чагылдырган. Бул мезгил эки этапчага бөлүнөт. Биринчиси, 1991-жылдан 1999-жылга чейин, Россиянын америкалык теорияларды эч кандай шартсыз жана үнсүз кабыл алуусу жана америкалык долбоорлорго катышуусу менен мүнөздөлөт. Экинчиден, 1999-жылдан 2008-жылга чейин Россия АКШ менен болгон мамилесин “кайра карап”, Вашингтондун “жалгыз супер держава(дөөлөт)” болуу аракетине каршы иштиктүү кадамдарды жасай баштады.

5. Россия менен АКШнын 2008-2022-жылдар аралыгындагы экинчи этабында өз ара аракеттенүүсү глобалдык акторлордун геосаясий атаандаштыгын билдирген. АКШнын Россияга каршы стратегиясы каралып жаткан мезгилде дүйнөлүк маалымат каражаттарында Россияны макулдашылган душманды шайтанга айлантуу ыкмасы аркылуу "кармоо" аракеттеринен "мажбурлоо" аракеттерине чейин ырааттуу түрдө күчөтүлдү; бир тараптуу Россияга каршы чектөө чараларын колдонуу; Россиядагы ички саясий процесстерге кийлигишүү; Африка, Латын Америкасы, Жакынкы Чыгыш жана Түштүк Азия, Арктика, АТР жана дүйнөнүн калган региондорундагы таасири үчүн геосаясий күрөш; эл аралык мелдештерге анын спортчуларын киргизбөө аркылуу Россияны эл алдында басынтуу; бардык эл аралык уюмдардын, институттардын, форумдардын аянтчаларында курч дипломатиялык күрөш ж. б. Бул мезгилде Россиянын АКШ менен болгон мамилелериндеги тышкы саясий мамилелеринин эволюциясы Америка Кошмо Штаттарын мамилелерди "стратегиялык өнөктөштүктүн деңгээлине, ал эми келечекте союздаштыкка" алып чыгууга "издөө" ниетинен мүмкүн болгон "стратегиялык паритетке" өтүү жана тынчтыкта жанаша жашоого» Кошмо Штаттар «күчтүү үстөмдүк кылуу саясатынан жана антироссиялык багытты кайра карап чыгуудан» баш тарткан учурда гана өтүү.

6. Россия менен АКШнын ортосундагы азыркы тирешүү цивилизациялык мүнөзгө ээ жана биринчи кезекте, жаңы дүйнөлүк түзүлүштүн диаметралдык карама-каршы парадигмаларынын дуализминде туюнду. Россия үчүн бул цивилизациялардын көп полярдүү синергиясынын парадигмасы. Америка Кошмо Штаттары гегемонияны сактап калууну каалайт, бирок бүткүл дүйнөдөгү америкалык «лидерлик» формасында эмес, G7ге мүчө болгон өлкөлөрдүн үстүнөн үстөмдүк кылуу формасында, аны Кошмо Штаттар дүйнөлүк «башкаруу комитетине айландырууга аракеттенип жатат.»

7. Кыргызстандын азыркы этаптагы тышкы саясий стратегиясы чакан жана орто мамлекеттердин көп векторлуу тышкы саясатын изилдөөдө үстөмдүк кылган неолибералдык да, неореалисттик көз караштарга да туура келбейт. Көп векторлуулук республика үчүн тышкы саясаттын негизги принциптеринин бири катары «жакшы ниеттин, өз ара түшүнүшүүнүн жана кызыкчылыктарды өз ара урматтоонун негизинде бардык глобалдык геосаясий акторлор менен ырааттуу, тең салмактуу, прагматикалык кызматташууга даяр экендигин жарыялоо» болуп саналат.

8. Эл аралык укуктун принциптерин сактоо маселеси боюнча Кыргызстандын позициясы аларды шартсыз аткаруу боюнча Россиянын позициясына толугу менен тилектеш жана аларды тандап пайдалануу боюнча АКШнын позициясына түздөн-түз карама-каршы келет,

9. Кыргызстандын көп векторлуу табиятынын трансформациялары Россия менен АКШнын ортосундагы мамилелердин өзгөрүшүнө, республиканын саясий лидерлеринин жеке көз караштарына, тышкы жана ички саясий факторлорго, ошондой эле дүйнөлүк лидерлердин өз ара мамилелерине байланыштуу. .

10. Глобалдык акторлордун тирешүү процесстеринде Кыргызстан менен Россиянын цивилизациялык биримдиги улутчулдукту, неонацизмди, расизмди, расалык бөлүп-жарууну, ксенофобияны жана сегрегацияны даңазалоо маселелери боюнча саясий позициялардын объективдүү жалпылыгы менен алдын ала аныкталган; Украинадагы жаңжал; Жакынкы Чыгыштагы кырдаалдын курчушу жана келечектеги дүйнөлүк түзүлүштүн формасы.

Издөнүүчүнүн жекече салымы: Бардык изилдөө натыйжалары автор тарабынан өз алдынча алынган.

Илимий иштин апробацияланышы. Автор изилдөө натыйжаларын илимий басылмаларда, баяндамаларда жана эл аралык жана региондук илимий семинарларда жана конференцияларда сүйлөгөн сөздөрүндө сынап көргөн (Бишкек ш. 2017–2023). Мындан тышкары, изилдөөнүн натыйжалары автор тарабынан КРСУ ЭМФнын Эл аралык мамилелер кафедрасынын окутуучулук ишмердүүлүгүндө: «Кыргыз Республикасы азыркы эл аралык мамилелер системасында», «Россия Федерациясынын заманбап тышкы саясаты», «Геосаясат», «Саясий окуулардын тарыхы» ж.б.

Диссертациянын толук чагылдырылышы басылмаларда.

Диссертациянын натыйжаларынын толук жарыяланышы. Диссертациянын негизги жоболору жана корутундулары монографияда чагылдырылган: «Россия менен Америка Кошмо Штаттарынын ортосундагы геосаясий тирешүүсүнүн процесстериндеги Кыргыз Республикасынын позициясы» (Москва, 2024. – 9,5 б.), ошондой эле б-б. диссертациянын негизги илимий жыйынтыктарын жарыялоо үчүн рецензияланган илимий мезгилдүү басылмалардын тизмесине киргизилген, импакт-фактору 0,1ден ашкан РИНЦ системасы боюнча индексацияланган илимий макалалар, жалпы көлөмү 3,1 б.л.

Диссертациянын түзүлүшү жана көлөмү. Диссертациялык изилдөөнүн көлөмү 163 бет, кириш сөздү, он параграфтан турган үч бөлүмдү, корутундуну, практикалык сунуштарды жана автор колдонгон библиографиялык булактардын тизмесин жана 217 аталышты камтыйт.

ДИССЕРТАЦИЯЛЫК ИШТИН НЕГИЗГИ МАЗМУНУ

Киришүүдө диссертациянын темасынын актуалдуулугун чагылдырат; анын темасынын ири илимий программалар жана негизги илимий изилдөө иштери менен байланышы; изилдөөнүн максаты жана милдеттери; иштин илимий жаңылыгы; алынган натыйжалардын практикалык жана экономикалык мааниси; коргоого берилген диссертациянын негизги жоболору; диссертация ээсинин жеке салымы; изилдөө натыйжаларын тестирилөө; илимий натыйжалардын басылмаларда чагылдырылышынын толуктугу; диссертациянын структурасы жана көлөмү.

Биринчи бөлүмдө **«Глобалдык акторлордун геосаясий тирешүүсүн изилдөөнүн теориялык негиздери»** деген теманын өнүгүү даражасы аныкталды; дүйнөлүк геосаясий акторлордун ортосундагы азыркы “санкциялардын” тирешүүсүн изилдөөдө колдонулган концептуалдык түшүнүктөрдүн автордук аныктамалары түзүлдү; эгемендүү мамлекеттердин «бир тараптуу чектөө чараларын» жана «каршы чараларды» колдонуунун закондуулугу аныкталды.

Тема канчалык деңгээлде иштелип чыккандыгы аныкталды. Изилдөөнүн эмпирикалык негизи жана гипотезасы, диссертациялык иштин объектиси жана предмети түзүлдү. Илимий методология тандалып алынган.

Андан ары эл аралык укук боюнча адистердин эмгектерине, ошондой эле Бириккен Улуттар Уюмунун эл аралык укуктук актыларына эксперттик саясий-укуктук талдоо жүргүзүлдү, глобалдык геосаясий акторлордун ортосундагы учурдагы «санкциялардын» тирешүүсүн изилдөөдө колдонулган түшүнүктөрдү концептуалдаштырууга мүмкүндүк берди.. Автордун аракети санкциялар, бир тараптуу чектөө чаралары, каршы чаралар жана экстерриториалдык түшүнүктөрдү түзүүгө жасалган.

Андан ары, «бир тараптуу чектөө чараларын» жана «каршы чараларды» колдонуунун эл аралык мыйзамдуулугу каралат. Бул максаттарда эл аралык талаш-тартыштарды тынчтык жол менен чечүү принцибин, мамлекеттердин ички компетенциясына кирген маселелерге кийлигишпөө принцибин, эгемендүүлүк принцибин жөнгө салуучу эл аралык укуктун милдеттүү нормаларына саясий-укуктук талдоо жүргүзүлдү, мамлекеттердин тең укуктуулугу жана эл аралык укук боюнча милдеттенмелерди ак ниеттүү аткаруу принциби. Ушул эле ыкманы колдонуу менен, эл аралык укуктун субъекттеринин ортосундагы соода-экономикалык мамилелерде “басмырлоону болтурбоо” принциби сыяктуу ДСУ тарабынан жөнгө салынуучу эл аралык каада-салт талдоого алынган.

«Бир тараптуу чектөө чаралары» «адам укуктарын» түздөн-түз бузгандыгын далилдөө үчүн БУУнун Башкы Ассамблеясынын резолюцияларына, Вена декларациясына, 1993-жылдагы иш-аракеттер

программасына, БУУ АУКтун документтерине, БУУнун Жогорку Комиссарынын башкармалыгына ж.б.у.с эксперттик талдоо жүргүзүлдү.

“Эл аралык укукка каршы аракеттер үчүн мамлекеттердин жоопкерчилиги жөнүндө” беренелердин долбоорлоруна жана БУУнун Башкы Ассамблеясынын тиешелүү резолюциясын талдоо “каршы чараларды” колдонуунун мыйзамдуулугун далилдөө максатында ишке ашырылган, бирок башка мамлекеттин мыйзамсыз жосундарына жооп катары гана жүргүзүлгөн.

Экинчи бөлүмдө *"Акыркы убактагы Россия менен АКШнын геосаясий өз ара аракеттенүүсүнүн начарлоосу"* глобалдык акторлордун эки тараптуу мамилелеринин деңгээлинин жакындашуудан атаандаштыкка жана учурдагы тирешүүгө чейин ырааттуу начарлашы баяндалат.

Изилдөөнүн объектиси болуп Кыргыз Республикасынын заманбап тышкы саясаты саналат. Тандалган предмет Кыргызстан менен Россиянын АКШ менен геосаясий тирешинин контекстиндеги позицияларынын тилектештигинин объективдүү саясий негиздери болуп

1991-2008-жылдардагы Россия менен АКШнын геосаясий жакындашуусу изилденген. «Heritage Foundation» стратегиялык изилдөө институтунун талдоочулары Т.Мелоян жана «АКШнын Россияга карата комплекстүү стратегиясы» (2015-жыл) тарабынан сунушталган россия-америкалык эки тараптуу мамилелердин совет доорунан кийинки убактагы мезгилдүүлүгү каралат.

Эки тараптуу россия-америкалык мамилелердин маани-мазмунуна расмий мамилелердеги өзгөрүүлөрдүн динамикасы Россия Федерациясынын 1993-жылдагы биринчи тышкы саясий Концепциясынын тиешелүү бөлүмдөрүн жана 2000-жылдагы тиешелүү Концепциясын салыштыруу жолу менен байкалат.

Аскердик чөйрөдө Америка Кошмо Штаттарынын Россияга каршы достук эмес кадамдары эки тараптуу аскердик кызматташуу программаларын (тынчтык үчүн өнөктөштүк)изилдөөнүн негизинде далилденген (1994); Венгриянын, Польшанын жана Чехиянын НАТОго кабыл алынышы (1999); Литва, Латвия, Эстония, Болгария, Румыния, Словакия жана Словенияны кабыл алуу аркылуу блоктун кеңейиши (2004); АКШнын Польша менен Чехияда өзүнүн глобалдык ракетадан коргонуу системасынын элементтерин жайгаштыруу ниети, ошондой эле Болгария менен Румынияда аскердик базаларды түзүү ниети (2007-ж.).

Эл аралык укуктун нормаларын жана Россия ар дайым маанилүү роль ойноп келген дүйнөлүк коомчулуктун пикирин этибарга албай, НАТОнун Югославиянын суверендүү союздук Республикасына каршы "Союздук күч" аскердик операциясынын, АКШнын Ооганстандагы аскердик операциясынын (2001) жана Иракка АКШ жана Улуу Британия баштаган эл аралык коалициянын аскерлеринин басып кирүүсүнүн мисалында изилденген.

Россия Федерациясынын аймагында аракеттенген террористтерге АКШнын колдоосу алардын биринчи (1994-1996) жана экинчи чечен кризисине (1999-2009) активдүү катышуусунун мисалында каралат.

Америка Кошмо Штаттарынын ракеталык коргонуу системаларын чектөө келишиминен бир тараптуу чыгуусун,(2001) Антибаллистикалык ракетага каршы келишимден (2002) чыкканын жана Жорж Буштун 2004-жылга карата америкалык ракетадан коргонуу системасын жайгаштыруу пландарын кабыл алуусун изилдөө жана 2005-жылдагы АКШнын глобалдык коопсуздук системасынын талкалануу фактысын далилдөө үчүн жүргүзүлгөн.

АКШнын Борбордук Азиядагы достукка жатпаган кадамдары "Жибек Жолунун стратегиясы: XXI кылым." (1999-ж. март), сенатор С.Браунбектин "Жибек Жолунун стратегиясы"(1999-ж.) мыйзам долбоору, АКШ Конгрессинин "Улуу Жибек Жолунун стратегиясы боюнча акты" (2000-ж.), С.Блэнктин "Ички Азияны кайра куруу " аналитикалык материалы (2002-ж.), АКШнын мамлекеттик катчысынын орун басары Э.Джоунстун , Дж.Дэвис менен М.Суининин "Борбор Азия АКШнын стратегиясында жана операциялык пландоосунда: биз кайда баратабыз?" деген кеңейтилген баяндамасы. жана Ф.Старрдын «Ооганстан жана анын коңшулары үчүн "Чоң Борбордук Азия өнөктөштүгү» (2005) аналитикалык материалы жана АКШнын түштүк жана Борбордук Азия иштери боюнча мамлекеттик катчысынын орун басарынын билдирүүсү.Баучердин АКШ Сенатынын тышкы байланыштар боюнча комиссиясынын угуусунда. Алардын америкалык геосаясий стратегиясына "анаконда цикли" (А.Мэхен) жана цивилизациялардын Евразиялык маргиналдуу (чек ара) зонасы жөнүндө В. А. Дергачевдун россиялык концепциясына шайкештиги аныкталган.

Россиянын жооп кайтаруу кадамдары Шанхай Кызматташтык Уюмунун (2001-ж.), БРИК тобунун (2006-ж.) түптөлүшү, ошондой эле Россия Федерациясынын КФФ келишимине мораторий киргизүүсү боюнча материалдарды изилдөө аркылуу талданат.

Андан ары 2008-жылдан 2022-жылга чейинки мезгилдеги Россия менен АКШнын ортосундагы геосаясий атаандаштык каралат.

Каралып жаткан мезгилдеги НАТОнун экспансия саясатын улантып жаткан аракеттерине талдоо жүргүзүлдү.

Украинадагы окуяларга байланыштуу АКШнын Россияга каршы "бир тараптуу чектөө чараларын" киргизүү жана ырааттуу күчөтүү каралды.

Америка Кошмо Штаттарынын глобалдуу ядролук коопсуздук системасын бузуусу алардын ракетадан коргонуу системаларын чектөө жөнүндө келишимден (2001), орто жана кыска аралыктагы ракеталарды жок кылуу жөнүндө келишимден (2019), ачык асман боюнча келишимден (2020) алардын ырааттуу жана бир тараптуу жүрүшүн эксперттик талдоонун негизинде далилденет жана алар стратегиялык чабуул коюучу куралдарды

андан ары кыскартуу жана чектөө боюнча чаралар жөнүндө келишим боюнча өз милдеттенмелерин аткарышын токтотушат (2023).

Россиянын АКШ менен болгон мамилесиндеги тышкы саясий мамилелердин эволюциясы 2008, 2013 жана 2016 – жылдардагы РФнын тышкы саясатынын концепцияларын изилдөөнүн негизинде каралды; РФнын В.В.Путиндин "Европа Лиссабондон Владивостокко чейин" (2010) макалалары, анын "Евразия үчүн жаңы интеграциялык долбоор-бүгүн төрөлө турган келечек" (2011), "Валдай сөзү" (2014) жана Мюнхен конференциясында "пост-чындык, пост-Батыш, пост-тартип?» доклады.

"Чоң Европа" россиялык идеясы, "Лиссабондон Владивостокко чейин" экономикалык мейкиндик катары (2010-ж.), "чыгышка бурулуш" стратегиясы (2015-ж.), ЕАЭБ менен Жибек Жолунун экономикалык алкагын курууну айкалыштыруу боюнча Россия-Кытай макулдашуусу, "чоң Евразиялык өнөктөштүк" концепциясы (2015-ж.) ж. б. изилденген.

Андан ары, 2022-2024-жылдар аралыгында Россия менен АКШнын геосаясий тирешүүсү талданды.

Жаңы дүйнөлүк тартиптин америкалык (сентябрь 2023) жана орусиялык (октябрь 2023) парадигмалары каралат.

Тарыхый мамиленин негизинде АКШнын жана Россиянын тышкы саясаты боюнча концептуалдык документтерди изилдөө жүргүзүлдү.

Учурдагы "мажбурлоо стратегиясына" "чектөө саясаты" аркылуу "жакындаштыруу стратегиясынан" АКШнын Россияга карата саясатынын эволюциясы америкалык улуттук коопсуздук стратегияларын, Улуттук коргонуу стратегиясын, Россияга карата комплекстүү стратегияны жана башка программалык документтерди эксперттик талдоонун негизинде изилденген.

Системалаштырылган жана Кыргыз Республикасынын тышкы саясат боюнча түшүнүк документтерди талдоо. Орус жана жаңы дүйнөлүк тартип америкалык парадигмалар салыштырмалуу талдоо жүзөгө ашырылат.

Үчүнчү бөлүмдө **"Россия менен АКШнын геосаясий тирешүүсү менен аныкталган Кыргыз Республикасынын тышкы саясатынын эволюциясы"** чакан жана орто мамлекеттердин көп векторлуулугун изилдөөлөрдүн негизинде жаткан теориялык мамилелер системалаштырылган; эл аралык коомдук укуктун принциптерин ак ниеттүү сактоо боюнча Кыргызстандын АКШ жана Россия мыйзамдары менен тилектештиги жана айырмачылыгы аныкталган; Россия-америка мамилелеринин өзгөрүшү менен шартталган Кыргызстандын тышкы саясатынын "көп векторлуулук" стратегиясын трансформациялоонун мезгилдүүлүгү иштелип чыкты жана Кыргызстан менен Россиянын цивилизациялык биримдигинин негизинде жаткан факторлордун объективдүүлүгү аныкталды.

Кыргыз Республикасынын тышкы саясатынын "көп векторлуулук" маселеси, ошондой эле глобалдык акторлордун тирешүүсү жана эл аралык укуктун эрозия шарттарында анын "ырааттуулугун" сактоо мүмкүнчүлүгү изилденген.

Илимий эмгектерди жана Кыргыз Республикасынын тышкы саясаты боюнча концептуалдык документтерди эксперттик талдоонун негизинде автор Кыргызстан үчүн тышкы саясий "көп векторлуулук" ак ниет, өз ара түшүнүшүүнүн жана кызыкчылыктарды өз ара урматтоонун негизинде бардык глобалдык геосаясий акторлор менен ырааттуу, тең салмактуу, прагматикалык кызматташууга даяр экендигин аныктаган.

Чакан жана орто өлкөлөр сөзсүз түрдө америкалык, россиялык жана кытайлык тынчтыкты орнотуу долбоорлорунун ортосунда тандоо жасоого туура келген учурдагы шарттарда да, бүтүндөй жаңы мезгилде да, Кыргыз Республикасын "көп векторлуулукту" системалуу жана ачык жарыялоого үндөгөн себептер аныкталды.

Постсоветтик өлкөлөрдү аны неолибералдык жана неореалисттик көз караштардан жарыялоого түрткөн себептерди жана максаттарды системалаштыруу ишке ашырылды.

Көп багыттуу түрлөрү жана стратегиялары классификацияланган.

Өздөрүнүн көп векторлуу тышкы саясаттарын ишке ашыруунун жүрүшүндө чакан жана орто мамлекеттер колдонгон дипломатиялык тактикалар жалпыланган.

Андан ары эл аралык коомдук укуктун принциптерин жана ченемдерин сактоо маселеси боюнча Кыргызстандын, АКШнын жана Россиянын позициясына салыштырмалуу талдоо жүргүзүлдү. Мамлекеттердин суверендүү тендиги, күч колдонбоо жана күч менен коркутуу жана ички иштерге кийлигишпөө сыяктуу БУУнун негизги принциптерине өлкөлөрдүн мамилелерин салыштыруунун негизинде Кыргызстандын Россия менен болгон позициясын эч кандай өзгөчөлүктөрсүз жана эскертүүлөрсүз таануу жана сактоо боюнча толук тилектештиги далилденген.

Эл аралык укук ченемдеринин императивдүүлүгүнө карата Кыргызстан менен АКШнын мамилелерине салыштырмалуу талдоо жүргүзүлдү. Республикадагы америкалык тышкы саясаттын акторлорунун практикалык ишмердүүлүгүнүн мыйзамдуулугуна укуктук баа берилди.

Ошондой эле эгемендикке ээ болгон учурдан тартып Кыргыз Республикасынын тышкы саясатындагы саясий-дипломатиялык көп багыттуу эволюциянын практикасы каралды. Россия-америкалык мамилелердеги өзгөрүүлөргө байланыштуу анын трансформациясынын автордук мезгилдештирүүсү жүргүзүлгөн.

Андан ары, улутчулдукту, неонацизмди, расизмди, расалык бөлүп-жарууну, ксенофобияны жана сегрегацияны; Украинадагы жаңжалды;

Жакынкы Чыгыштагы кырдаалдын курчушуна жана келечектеги тынчтыкты орнотуу формасына карата республиканын жана глобалдык гео-саясий акторлордун позицияларын компараттык талдоого таянуу менен автор Кыргызстандын Россиянын позициясы менен тилектештигин жана АКШнын жана анын союздаштарынын позициясын толугу менен четке кагышын ачып берди.

Позициялардын бул жалпылыгын Кыргызстан менен Россиянын цивилизациялык биримдигинин негизинде жаткан объективдүү фактор катары "цивилизациялардын көп полярдуу синергиясынын парадигмасы" катары кароо биринчи жолу сунушталган.

КОРУТУНДУ

Жүргүзүлгөн изилдөө төмөнкү жалпыланган жыйынтыктарга жетүүгө мүмкүндүк берди.

1. Топтолгон теориялык тажрыйбаны талдоо 2024-жылга чейин диссертациянын темасы илимий түшүнүккө дуушар болбогонун көрсөттү. Бул жагынан алганда, аныктоо жана гипотеза иштеп чыгуу, объектиси, предмети жана методологиясы илимий талдоо боюнча проблема-изилдөө зарыл курамдык бөлүгү болуп саналат.

2. Республиканын тышкы саясатка карата илимий эмгектерин жана концептуалдык мамилелерин салыштырмалуу талдоо "көп векторлукту" Кыргыз Республикасы үчүн республиканын тышкы саясатынын негизги принциптеринин бири деп жарыялоодо – бул ак ниет, өз ара түшүнүшүү жана кызыкчылыктарды өз ара урматтоонун негизинде бардык глобалдык геосаясий акторлор менен ырааттуу, тең салмактуу, прагматикалык биргелешип иштөөгө даярдык жөнүндө декларация экендигин аныктоого мүмкүндүк берди.

Эксперттик талдоо чакан жана орто мамлекеттердин тышкы саясаттарынын көп векторлуулугун изилдөөдө неолибералдык жана неореалисттик мамилелердин үстөмдүгүн аныктоого мүмкүндүк берди.

Кыргыз Республикасынын "көп векторлуулуктун стратегиялык вектору" катары Россия Федерациясы менен мамилелери батыштын жалпы рационализм теорияларына, коомдук тандоого жана коопсуздук маселелеринин шексиз артыкчылыгына туура келбей тургандыгы далилденген, бул неоевразиялык теориянын негизинде постсоветтик өлкөлөрдүн "көп векторлуулугун" теориялык жактан түшүнүүнүн зарылдыгын жана перспективасын аныктайт. Славян жана Туран элдеринин акыл-эс, маданий, идеологиялык, тарыхый, саясий, экономикалык жана башка биримдиги идеясынын негизинде Евразия аймагында жашаган элдердин биригүүсү жана интеграциясы өз ара пайдадан жана рационалдуу прагматизмден тышкары чыныгы жана инструменталдык альтруизмге таянат.

Ушундан улам калыптанып жаткан постсоветтик геосаясий мейкиндиктин Евразиялык базисин жаңы теориялык жактан түшүнүү, көп тараптуу экономикалык жана саясий интеграцияны өнүктүрүү, маданияттардын жана элдердин биримдиги, жалпы бирдейликти жана өнүгүү стратегияларын өнүктүрүү, региондук туруктуулукту бекемдөө процесстери ж.б. аны шарттуу түрдө "цивилизациялык биригүү" же "цивилизациялык негиздердин жана өнүгүүнүн жалпы саясий, экономикалык, маданий жана руханий максаттарынын биримдигинин негизинде биригүү" стратегиясы деп атоо сунушталууда.

3. Саясий-укуктук жана эксперттик ыкмаларды колдонуу эгемендүү өлкөлөр тарабынан экстерриториалдык "бир тараптуу чектөө чараларын" колдонуунун мыйзамсыздыгын далилдөөгө мүмкүндүк берди. Укуксуздуктун далилдеринин жыйындысы "бир тараптуу чектөө чараларын" колдонуунун эл аралык укуктун милдеттүү жоболоруна түздөн-түз карама-каршылыгына негизделет: эл аралык талаш-тартыштарды тынчтык каражаттар менен чечүү принциби, мамлекеттердин ички компетенциясына кирген иштерге кийлигишпөө принциби, мамлекеттердин эгемендүү теңдиги принциби жана эл аралык укук боюнча милдеттенмелерди жылуу-жумшак аткаруу принциби. Экинчиден, "чектөө чараларын" колдонуу эл аралык укуктун субъекттеринин ортосундагы соода-экономикалык мамилелерде "басмырлоого жол бербөө" принциби катары ДСУда жөнгө салынган эл аралык салтты бузат. Үчүнчүдөн, алар "чектөө" болгон өлкөлөрдө "адам укуктарын" түздөн-түз бузуп жатышат. Өз кезегинде, "каршы чараларды" башка мамлекеттин мыйзамсыз аракеттерине жооп катары колдонуу, мамлекеттердин эл аралык-укукка каршы жосундар үчүн жоопкерчилиги жөнүндө эл аралык укуктун жоболору менен жөнгө салынат. Бирок "каршы чаралар" мамлекеттердин эл аралык-укукка каршы жосундар үчүн жоопкерчилиги жөнүндө беренелеринин долбоорунда жана БУУнун Башкы Ассамблеясынын тийиштүү резолюциясында чагылдырылган бардык шарттар сакталган шартта гана ушундай деп таанылат.

Кыргыз Республикасы үчүн Россияга каршы санкциялар же өздөрү экстерриториалдык болуп эсептелээри, же Америка-Россия геосаясий каршылашуусуна катышпаган өлкөлөр үчүн экстерриториалдык саясий, экономикалык жана башка кесепеттерге ээ экендиги кыйла маанилүү болуп санала тургандыгы аныкталган. Айрым өлкөлөр жана блоктор тарабынан колдонулуучу экстерриториалдык бир тараптуу чектөө чараларына каршы аракеттенүүнүн эл аралык-укуктук механизмдерин андан ары изилдөө жана иштеп чыгуу келечектүү деп эсептейбиз.

4. Тарыхый-системалуу жана хронологиялык ыкмалары тарыхында (1991-2024-жж.) акыркы мезгилде Россия жана АКШ геосаясий өз ара аракеттенүүсүн автордун этап-этабы менен талдоосун сунуш кылууга мүмкүндүк берди.

Биринчи этапта, 1991-жылдан 2008-жылга чейин, Россия менен АКШнын ортосундагы эки тараптуу мамилелер глобалдык акторлордун геосаясий жакындашуусун чагылдырган. Бул мезгилди эки подстанцияга бөлүү сунушталууда. Алардын биринчиси, 1991-жылдан 1999-жылга чейин, Россия конвергенция теориясын, Американын глобалдашуу долбоорун жана өнүккөн демократиялар эч качан бири-бири менен согушпайт деген идеяларды Россиянын сөзсүз жана унчукпай кабыл алуусу менен мүнөздөлөт. «Примаковдун укуругу» орчундуу окуя болуп калды, андан кийин Россия эл аралык мамилелердин бир уюлдук тутумуна, америкалык гегемонизмге (империализмге) жана анын баш ийген байкоочу ролуна макул эместигин көрсөтө баштады. АКШ Россиянын улуу держава макамын жана өзүнүн таасир этүү чөйрөсүнө болгон укугун четке кагып, аны өзүнүн улуттук кызыкчылыктары бар тең укуктуу өнөктөш жана геосаясий актор катары тааныбай турганы айкын болду.

Экинчи этапта, 1999-жылдан 2008-жылга чейин, Россия Кошмо Штаттары менен болгон мамилесин "кайра карап чыкты" жана Вашингтондун "жалгыз супердержавга" болуу аракетине каршы иштиктүү кадамдарды жасай баштады. Бул подстанцияда Россия эгемендүү тендик принциптерине негизделген диалогду жүргүзүүгө аракет кылды, НАТОго "тынчтыкты сактоо" боюнча биргелешкен аракеттердин алкагында өз потенциалын сунуш кылды, ДСУга кирүү процедураларынан ырааттуу түрдө өттү, стратегиялык коопсуздук боюнча келишимдерди түздү, ж.б. Бирок Россиянын АКШ менен көп полярдуу дүйнөлүк тартипте калыптандыруу боюнча пикир келишпестиктерди жоюунун биргелешкен жолдорун издөө аракети, эл аралык укуктун принциптерине негизделген "туруктуу, адилеттүү жана демократиялык дүйнөлүк тартипке" жетишүүнүн формаларын жана ыкмаларын издөө аракеттери ийгиликке жеткен жок.

5. Россия менен АКШнын 2008-жылдан 2022-жылга чейинки мезгилдеги экинчи этабында өз ара аракеттенүүсү глобалдык акторлордун геосаясий атаандашуусу болуп калды, бул стратегиялык мамилелердин ырааттуу өзгөрүшүнө жана Америка Кошмо Штаттары тарабынан жасалган иш жүзүндө антироссиялык кадамдарга алып келди.

АКШнын Россияга каршы стратегиясы каралып жаткан мезгилде дүйнөлүк ММКларда Россияны макулдашылган демонизациялоо жолу менен "тыюу" аракеттеринен "мажбурлоо" аракеттерине ырааттуу түрдө катаалдашкан; бир тараптуу Россияга каршы чектөө чараларын колдонуу; Россиядагы ички саясий процесстерге кийлигишүү; Африка, Латын Америкасы, Жакынкы Чыгыш жана Түштүк Азия, Арктика, АТР жана дүйнөнүн калган аймактарындагы таасир үчүн геосаясий күрөш; Россияны спортчуларын эл аралык мелдештерден четтетүү аркылуу эл алдында басынтуу; бардык эл аралык уюмдардын, институттардын, форумдардын аянтчаларында курч дипломатиялык күрөш ж. б.

Бул мезгилде АКШ менен болгон мамилелердеги Россиянын тышкы саясий мамилелеринин эволюциясы АКШдан мамилелерди "стратегиялык өнөктөштүк, ал эми келечекте – союздаштык" деңгээлине "жетишүү" ниетинен "стратегиялык паритет жана тынчтыкта жанаша жашоого" чейин АКШ "күч үстөмдүгү саясатынан жана Орусияга каршы багытты кайра карап чыгуудан" баш тарткан учурда гана өттү.

1994-жылдан бүгүнкү күнгө чейин ырааттуу түрдө экспансия саясатын жүргүзүп келген НАТОнун иш-аракеттерин талдоо, ал Америка Кошмо Штаттары менен Россиянын ортосундагы жүрүм-турум, иш-аракеттер жана эки тараптуу мамилелердин деңгээли менен шартталган эмес деген жыйынтыкка алып келди.

6. Системалык жана салыштырма анализдер 2022-2024-жылдар аралыгындагы үчүнчү этапта Россия менен АКШнын ортосундагы өз ара аракеттенүүсүнүн мүнөзүн "геосаясий тирешүү" катары аныктоого мүмкүндүк берди. Геосаясий акторлордун ортосундагы мамилелерде конфликттик потенциалдын күчөшүнүн негизги себеби алардын жаңы дүйнөлүк түзүлүш жөнүндөгү идеяларындагы принципиалдуу айырма экени далилденген. Россия үчүн-бул цивилизациялардын көп полярдуу синергиясынын парадигмасы, анын курулушуна президент В.Путиндин пикири боюнча Россиядан тышкары "КЭР, Индия, БРИКС өлкөлөрү+, G7 тобу өнүгүп келе жаткан мамлекеттердин тобу жана блокторго кошулбоо кыймылынын мүчөлөрү" кызыкдар. Америка Кошмо Штаттары үчүн бул гегемонияны сактап калуу дегенди билдирет, бирок бүткүл дүйнөдөгү америкалык «жетекчилик» түрүндө эмес, G7ге мүчө өлкөлөргө үстөмдүк кылуу формасында, Э. Блинкендин айтымында, Америка Кошмо Штаттары « дүйнөлүк "башкаруу комитетине" айланууга аракет кылууда. Россиянын модели эл аралык укуктун негизги принциптеринин – эгемендик теңчиликтин жана мамлекеттердин ички иштерине кийлигишпөө принцибинин императивдүүлүгүнө негизделген. Ошол эле учурда америкалык парадигма ага ээ болгон мамлекеттердин геосаясий күчү факторунун артыкчылыктануусунан жана бул күчкө жетишсиз өлкөлөрдүн кызыкчылыктарынын анча маанилүү эместигинен келип чыгат. Ушундан улам дүйнөнү шарттуу түрдө АКШ өзүнүн союздаштары жана достору деп атаган элүү өлкөгө жана англосаксондук гегемонияны тааныгысы келбеген жүз элүү өлкөгө бөлгөн.

7. Эксперттик талдоо азыркы учурда чакан жана орто мамлекеттердин көп векторлуу тышкы саясатын изилдөөдө үстөмдүк кылуучу парадигмалар неолибералдык жана неореализмдик ыкмалар экендигин далилдөөгө мүмкүндүк берди. Ошол эле учурда Россия Федерациясы менен болгон мамилелер Кыргыз Республикасынын "көп векторлуулуктун стратегиялык вектору" катары батштын универсалдуу рационализм теорияларына, коомдук тандоого жана коопсуздук маселелеринин шексиз артыкчылыгына

туура келбейт, бул неоевразиялык теориянын негизинде калыптанып жаткан постсоветтик геосаясий мейкиндикти жаңы теориялык жактан түшүнүү зарылдыгын тастыктайт.

Республиканын тышкы саясатына илимий эмгектерди жана концептуалдык мамилелерди салыштырып талдоо анын эволюциясынын бардык этаптарында республиканын тышкы саясатынын негизги принциптеринин бири катары көп вектордуулук жарыялангандыгын далилдөөгө мүмкүндүк берди. Бирок, анын өлкөнүн концептуалдык документтеринде кеңири чечмелениши, аны менен болгон илимий аныктамалардын бардыгын билдирет. Чындыгында Кыргызстан үчүн “көп векторлуу” тышкы саясат – бул бардык глобалдык геосаясий акторлор менен жакшы ниеттин, өз ара түшүнүшүүнүн жана кызыкчылыктарды өз ара урматтоонун негизинде ырааттуу, тең салмактуу, прагматикалык кызматташууга даярдыгынын декларациясы.

8. Кыргызстандын, АКШнын жана Россиянын БУУнун мамлекеттердин суверендүү теңдиги, күч колдонбоо жана күч менен коркутуу жана ички иштерге кийлигишпөө сыяктуу негизги принциптерин ак ниеттүү сактоо боюнча позициясын компараттык илимий талдоо. Кыргызстандын Россия менен позициясын эч кандай өзгөчөлүктөрсүз жана эскертүүлөрсүз таануу жана сактоо боюнча толук тилектештиги биринчи жолу далилденди. Өз кезегинде, республика менен АКШнын позицияларынын түздөн-түз карама-каршылыгын аныктап, "эл аралык укук" түшүнүгүн өзүнүн "эрежелери" менен алмаштырды; эгерде алар Американын улуттук кызыкчылыктарына каршы келсе, кандайдыр бир принциптерди бузууга жол беришет жана бузушат. Кыргызстан менен АКШнын позицияларынын эл аралык укук ченемдеринин императивдүүлүгүнө карата мамилеси боюнча да, ошондой эле республикадагы америкалык тышкы саясаттын акторлорунун практикалык иш-аракеттеринин укук ченемдүүлүгүнө баа берүү боюнча да толук айырмачылыгы далилденди. Эмпирикалык материалдардын негизинде алардын бир катар аракеттери эл аралык укуктун жогоруда аталган принциптерине түздөн-түз карама-каршы келери далилденген. Кыргызстан АКШнын "лидерлик укугун" да, анын дүйнөлүк тартиптин туруктуулугун камсыздоодогу "мессиандык" ролун да эч качан тааныган эмес.

Ошол эле учурда АКШнын жана анын союздаштарынын өзүнүн ички иштерине кийлигишүүсүнө реакциянын жоктугу тең салмактуу сыяктуу көп векторлуулук стратегиясын колдонуу аркылуу алардын агрессивдүү жана укукка каршы аракеттеринен саясий, экономикалык жана аскердик коопсуздукту камсыз кылууга Кыргызстандын умтулуусу менен түшүндүрүлөт.

Аймактык бүтүндүктү урматтоо жана эл аралык талаш-тартыштарды тынчтык жолу менен чечүү сыяктуу эл аралык коомдук укуктун

принциптерин ак ниеттүүлүк менен сактоо боюнча Кыргызстандын, АКШнын жана Россиянын позициясын андан ары салыштырма талдоону ишке ашыруу зарыл деп эсептейбиз.

9. Тарыхый мамиленин, анын ичинде тарыхый-системалык, ретроспективдүү жана хронологиялык ыкмалардын негизинде Россия менен АКШнын ортосундагы мамилелердин өзгөрүшүнөн улам келип чыккан Кыргызстандын көп векторлуулугунун трансформациясын автордук мезгилдештирүүсү ишке ашырылган. Кыргызстандын бул дүйнөлүк акторлор менен болгон мамилеси республиканын саясий лидерлеринин жеке көз караштары, тышкы жана ички саясий факторлор, ошондой эле дүйнөлүк лидерлердин өз ара мамилелери менен аныктала тургандыгы далилденген. Тышкы саясаттын негизги принциби катары “көп вектордукту” сактоо менен Кыргызстан түрдүү варианттарды колдонгон:

– 2001-жылдан 2005-жылга чейинки мезгил. Кыргыз Республикасында Россия менен АКШнын геосаясий атаандаштыгынын башталышы, Бул шарттарда "жоготууларды болтурбоо же минималдаштыруу үчүн тең салмактуулук" жана "инвестицияларды диверсификациялоо жана ар кандай экономикалык чынжырларга интеграциялоо аркылуу социалдык-экономикалык өнүгүүгө көмөктөшүү" түрүндөгү "көп векторлуулук" стратегиясын тандап алган.

– 2005-жылдан 2010-жылга чейинки мезгил. «Көп векторлуулук», бул «саясий бийликти жана тышкы саясий ишмердүүлүктү пайдалануу аркылуу кошумча жеке, жеке жана коомдук пайда алуу үчүн тең салмактуулукту түзүүдө». Башкача айтканда, «арендалык» ("рентого багытталган") тышкы саясий стратегия. Глобалдык геосаясий актерлордун “карама-каршылыктарында ойноонун” дипломатиялык тактикасы, атаандаш державага өтүү коркунучу жана “лоялдуулук” менен соодалашуу Кыргыз Республикасынын саясий элитасы тарабынан Россиядан да, АКШдан да жеке пайда алууга багытталган.

– 2010-жылдан 2011-жылга чейинки мезгил. «Улуттук коопсуздукту ички жана тышкы коркунучтардан камсыз кылуу максатында тең салмактуулук» түрүндөгү «көп векторлуулук».

– 2011-жылдан 2020-жылга чейинки мезгил. «АКШ жана анын союздаштарынан улуттук коопсуздукту камсыз кылуу үчүн евразиялык интеграциялык процесстерге кошулуу» түрүндөгү «көп векторлуу» тышкы саясий стратегия; эгемендүүлүктү жана көз карандысыздыкты сактоо; режимди анын легитимдүүлүгүнө шек келтирүүчү жана социалдык-экономикалык өнүгүүгө көмөк көрсөтүүчү системалуу тышкы жана ички кысымдардан обочолонтуу жана социалдык-экономикалык өнүгүүгө көмөк көрсөтүү.

10. Кыргызстан менен Россиянын цивилизациялык биримдиги "цивилизациялардын көп полярдуу синергиясынын парадигмасы" катары

тынчтыкты калыптандыруунун перспективасы маселеси боюнча улутчулдукту даңазалоо, неонацизм, расизм, расалык дискриминация, ксенофобия жана сегрегация маселелери; Украинадагы жаңжал; Жакынкы Чыгыштагы кырдаалдын курчушу жана келечектеги дүйнөлүк түзүлүштүн формасы боюнча позициялардын объективдүү жалпылыгына негизделгени далилденди. С. Жапаровдун президенттигинин азыркы мезгилинде тышкы саясаттын улуттук "көп векторлуулук" стратегиясы жаңы онтологиялык мазмунга ээ болду. А де-юре да, де-факто да " эл аралык мамилелердин көп полярдуу системасын биргелешип түзүү, экономикалык өнүктүрүү жана саясий, экономикалык, аскердик, маданий, маалыматтык жана башка коркунучтардан улуттук, региондук жана глобалдык коопсуздукту камсыз кылуу максатында цивилизациялык Евразиялык биригүү "түрүнө ээ болду. Россия менен АКШнын геосаясий карама-каршылыгынын курчушу байланыштуу Кыргызстандын тандоосу бул глобалдык акторлор менен өз ара аракеттенүүнүн тарыхый тажрыйбасына, коомдун саясий катышуусуна жана ушул глобалдык геосаясий акторлордун ар бири менен өз ара аракеттенүүдө Республиканын саясий-экономикалык өнүгүү келечегинин салмактуу талдоосуна таянат. Ошол эле учурда Кыргызстан кызматташуудан баш тартпайт жана АКШ менен анын союздаштарына каршы достук эмес аракеттерди жасоого ниеттенбейт.

Тема боюнча мындан аркы изилдөөлөрдүн келечектүү багыты катары биз эгемендүү өлкөлөрдүн АКШнын жана анын союздаштарынын саясий-экономикалык кысымына каршы туруу жолдорун, ыкмаларын жана механизмдерин иштеп чыгууну сунуштайбыз.

Ошентип, диссертациянын жыйынтыктарынын жыйындысы глобалдык геосаясий акторлордун каршылык көрсөтүү процесстеринде Кыргызстан менен Россиянын позицияларынын тилектештигинин негизинде жаткан факторлордун объективдүү мүнөзүнөн турган изилдөө гипотезасынын тууралыгын далилдейт деп эсептейбиз. Ушул факторлор менен Кыргызстан менен Россиянын эл аралык коомдук укуктун принциптерин жана ченемдерин сактоо боюнча позицияларынын тилектештигин; нацизмди баатырдаштырууга, Нео-нацизмге, расизмге, расалык басмырлоого, ксенофобияга жана сегрегацияга карата мамилени кароо сунушталган; Жакынкы Чыгыштагы кырдаалды курчутуу жана "цивилизациялардын көп полярдуу синергиясынын парадигмасы"түрүндөгү келечектеги дүйнөнүн абалы. Алардын объективдүүлүгү илимий методологияны колдонуунун негизинде далилденген.

ПРАКТИКАЛЫК СУНУШТАР

1. . Кыргыз Республикасынын Жогорку окуу жайларынын эл аралык мамилелер жана саясат таануу кафедраларына, КРСУнун Стратегиялык

талдоо жана болжолдоо Институту, Улуттук стратегиялык изилдөөлөр институту, философия, укук жана социалдык-саясий изилдөөлөр Институту. А. А. Алтымышбаева УИА жана Кыргыз Республикасынын башка илимий-изилдөө түзүмдөрү илимий изилдөөлөрдүн келечектүү багыттары катары төмөнкү темаларды талдоо мүмкүнчүлүгүн карашсын:

- калыптанып келе жаткан постсоветтик геосаясий мейкиндикти, көп тараптуу экономикалык жана саясий интеграцияны, маданияттарды жана элдерди бириктирүүнү, жалпы бирдейликти жана өнүгүү стратегияларын, регионалдык туруктуулукту бекемдөө процесстерин жана башкаларды өнүктүрүү боюнча Евразиялык базисти ("цивилизациялык бирикме (биримдик)", "цивилизациялык негиздердин жана жалпы саясий, экономикалык, маданий жана руханий өнүгүү максаттарынын биримдигинин негизинде биригүү") теориялык жактан түшүнүү.

- айрым өлкөлөр жана блоктор тарабынан колдонулуучу экстерриториалдык бир тараптуу чектөө чараларына каршы аракеттенүүнүн эл аралык-укуктук механизмдерин изилдөө.

- Кыргызстандын, АКШнын жана Россиянын эл аралык коомдук укуктун принциптерин ак ниеттүү сактоо: аймактык бүтүндүктү урматтоо жана эл аралык талаш-тартыштарды тынчтык жолу менен чечүү боюнча позициясын салыштырмалуу талдоо.

- чакан жана орто эгемендүү мамлекеттердин АКШнын жана анын союздаштарынын саясий-экономикалык кысымына каршы туруу жолдорун, ыкмаларын жана механизмдерин иштеп чыгуу.

2. Кыргыз Республикасынын Өкмөтү Кыргыз Республикасында өлкөнүн экономикасынын өнөр жай жана айыл чарба секторлору үчүн орду толгус зыянга алып келген долбоорлорду ишке ашырган АКШга, ЕБге жана анын мүчөлөрүнө, ошондой эле эл аралык финансы институттарына (ЭВФ, ДБ тобу) дооматтарды коюунун соттук келечегине жана эл аралык-укуктук кесепеттерине баа берүү мүмкүнчүлүгүн карасын.

ДИССЕРТАЦИЯЛЫК ИШТИН МАЗМУНУ ТӨМӨНКҮ ЭМГЕКТЕРДЕ ЖАРЫК КӨРДҮ:

Монография:

1. Касымалиева А.К. Позиция Кыргызской Республики в процессах геополитического противостояния России и США : монография / С.Г. Иванов, А.К. Касымалиева ; отв. ред. Б.Т. Какчекеев. – Москва : РУСАЙНС, 2023. – 9,5 п.л.

Рецензияланган басылмалардагы макалалар:

1. Иванов С.Г. Касымалиева А.К. Политическое участие: эволюция сущностного содержания понятия / С.Г. Иванов, А.К. Касымалиева А.К. // Вестник КРСУ. – 2020. Т. 20. – № 11. – 0,45 п.л.

2. Касымалиева А.К. Концептуализация понятий в анализе «санкционного» противостояния глобальных геополитических акторов / А.К. Касымалиева // Вестник КРСУ. – 2023. Т. 23. – № 11. – 0,4 п.л.

3. Касымалиева А.К. Эволюция процессов геополитического взаимодействия России и США в период с 1991 по 2008 / А.К. Касымалиева // Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. – 2023. № 6. 0,6 п.л.

4. Касымалиева А.К. Правомерность применения "односторонних ограничительных мер" и "контрмер" в международном публичном праве / А.К. Касымалиева // Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. – 2023. – № 6. – 0,6 п.л.

5. Касымалиева А.К. Концептуализация новых парадигм мирового порядка в процессах конфликтного геополитического противостояния России и США/ А.К. Касымалиева // Известия ВУЗов Кыргызстана. – 2023. – № 6. – 0,5 п.л

23.00.04 – эл аралык мамилелердин, глобалдык жана региондук өнүгүүнүн саясий маселелери адистиги боюнча саясий илимдердин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн Касымалиева Айжан Кубанычбековнанын "глобалдык акторлордун геосаясий тирешүүнүн шартында Кыргыз Республикасынын тышкы саясаты" темасындагы диссертациясынын

РЕЗЮМЕСИ

Чечмелөөчү сөздөр: (Түйүндүү сөздөр:) Кыргыз Республикасы, тышкы саясат, геосаясий тирешүү, глобалдык акторлор.

Изилдөөнүн объектиси: Кыргыз Республикасынын учурдагы тышкы саясаты.

Изилдөөнүн предмети: Россия менен АКШнын геосаясий тирешүүсүнүн шартында Кыргызстандын Евразиялык позициясынын объективдүү саясий негиздери.

Иштин максаты: Россия менен АКШнын геосаясий тирешүүсүнүн процесстеринде Кыргыз Республикасынын Евразиялык позициясынын объективдүү саясий негиздерин аныктоо.

Изилдөө методдору: системалык, эксперттик, саясий-укуктук, салыштырма, компаративдүү, тарыхый-системалык, хронологиялык жана ретроспективдүү талдоолорду камтыган жалпы логикалык, жалпы илимий, эмпирикалык жана спецификалык методдордун комплекси.

Алынган жыйынтыктар жана алардын жаңылыгы: глобалдык акторлордун геосаясий тирешүүнүн шарттарында Кыргызстандын Евразиялык тышкы саясий тандоосу бир катар объективдүү саясий факторлор менен аныкталганы биринчи жолу далилденди: эл аралык коомдук укуктун принциптерин жана ченемдерин сактоо боюнча кыргыз-россиялык позициялардын биримдиги; нацизмди даңазалоого, неонацизмге, расизмге, расалык дискриминацияга, ксенофобияга жана сегрегацияга карата мамиле; Жакынкы Чыгыштагы кырдаалды курчутуу жана "цивилизациялардын көп полярдуу синергиясынын парадигмасы" түрүндөгү келечектеги дүйнөлүк тартиптин формасы. Ошол эле учурда республиканын тышкы саясатынын "көп полярдуулугу" "маданияттуу евразиялык бирикме катары эл аралык мамилелердин көп полярдуу системасын биргелешип түзүү, экономикалык өнүктүрүү жана саясий, экономикалык, аскердик, маданий, маалыматтык жана башка коркунучтардан улуттук, региондук жана глобалдык коопсуздукту камсыз кылуу максатында" катары кызматташуудан баш тартууну, обочолонууну же АКШ жана анын союздаштары менен өз ара аракеттенүү процесстеринде Кыргызстандын достук эмес аракеттерин болжолдобойт.

Колдонуу боюнча сунуштар: Кыргыз Республикасынын мамлекеттик органдары тарабынан диссертациянын натыйжаларын тышкы саясий чечимдерди даярдоодо колдонуу мүмкүнчүлүгү; глобалдык акторлордун

геосаясий тирешүүнүн андан аркы илимий изилдөөлөрдү базис катары колдонуу; эл аралык адистерди даярдоодо окуу процессинде колдонуу.

РЕЗЮМЕ

диссертации Касымалиевой Айжан Кубанычбековны на тему: «Внешняя политика Кыргызской Республики в условиях геополитического противостояния глобальных акторов» на соискание ученой степени кандидата политических наук по специальности 23.00.04 – политические проблемы международных отношений, глобального и регионального развития

Ключевые слова: Кыргызская Республика, внешняя политика, геополитическое противостояние, санкции, глобальные акторы, Россия, США.

Объект исследования: современная внешняя политика Кыргызской Республики.

Предмет исследования: объективные политические основания евразийской позиции Кыргызстана в условиях геополитического противостояния России и США.

Цель работы: выявить объективные политические основания евразийской позиции Кыргызской Республики в процессах геополитического противостояния России и США.

Методы исследования: комплекс общелогических, общенаучных, эмпирических и специфических методов, включая системный, экспертный, политико-правовой, сравнительный, компаративный, историко-системный, хронологический и ретроспективный анализы.

Полученные результаты и их новизна: впервые доказано, что в условиях геополитического противостояния глобальных акторов евразийский внешнеполитический выбор Кыргызстана определен рядом объективных политических факторов: единством кыргызско-российских позиций по соблюдению принципов и норм международного публичного права; отношению к героизации нацизма, неонацизму, расизму, расовой дискриминации, ксенофобии и сегрегации; конфликту на Украине; эскалации ситуации на Ближнем Востоке и форме будущего мироустройства в виде «парадигмы многополярной синергии цивилизаций». При этом, «многополярность» внешней политики республики, как «цивилизационное евразийское объединение с в целях совместного формирования многополярной системы международных отношений, экономического развития и обеспечения национальной, региональной и глобальной безопасности от политических, экономических, военных, культурологических, информационных и прочих угроз» не предполагает отказ от сотрудничества, изоляцию, либо недружественные действия Кыргызстана в процессах взаимодействия с США и их союзниками.

Рекомендации по использованию: возможность использования результатов диссертации государственными органами Кыргызской

Республики при подготовке внешнеполитических решений; использование в качестве базиса дальнейших научных исследований геополитического противостояния глобальных акторов; использование в учебном процессе при подготовке специалистов-международников.

SUMMARY

of the dissertation of Kasymalieva Aizhan Kubanychbekovna on the topic: "The foreign policy of the Kyrgyz Republic in the context of the geopolitical confrontation of global actors" for the degree of Candidate of Political Sciences in the specialty 23.00.04 – Political problems of international relations of global and regional development

Keywords: The Kyrgyz Republic, foreign policy, geopolitical confrontation, global actors.

The object of the study: the modern foreign policy of the Kyrgyz Republic.

The subject of the study: the objective political foundations of Kyrgyzstan's Eurasian position in the context of the geopolitical confrontation between Russia and the United States.

The purpose of the work: to identify the objective political foundations of the Eurasian position of the Kyrgyz Republic in the processes of geopolitical confrontation between Russia and the United States.

Research methods: a set of general logical, general scientific, empirical and specific methods, including systematic, expert, political-legal, comparative, historical and systemic, chronological and retrospective analyses.

The results obtained and their novelty: it is proved for the first time that in the conditions of geopolitical confrontation between global actors, the Eurasian foreign policy choice of Kyrgyzstan is determined by a number of objective political factors: the unity of the Kyrgyz-Russian positions on compliance with the principles and norms of international public law; attitude to the glorification of nazism, neo-nazism, racism, racial discrimination, xenophobia and segregation; the conflict in Ukraine; the escalation of the situation in the Middle East and the shape of the future world order in the form of a "paradigm of multipolar synergy of civilizations." At the same time, the "multipolarity" of the republic's foreign policy, as a "civilizational Eurasian association with the aim of jointly forming a multipolar system of international relations, economic development and ensuring national, regional and global security from political, economic, military, cultural, informational and other threats" does not imply non-cooperation, isolation, or unfriendly actions Kyrgyzstan is involved in the processes of interaction with the United States and its allies.

Recommendations for use: the possibility of using the results of the dissertation by the state bodies of the Kyrgyz Republic in the preparation of foreign policy decisions; use as a basis for further scientific research of the geopolitical confrontation of global actors; use in the educational process in the training of international specialists.



Касымалиева Айжан Кубанычбековна

Саясат таануу илимдеринин кандидаты илимий
даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациянын

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т Ы

**ГЛОБАЛДЫК АКТОРЛОРДУН ГЕОСАЯСИЙ
КАРШЫЛЫКТАРЫНЫН ШАРТЫНДАГЫ
КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ТЫШКЫ САЯСАТЫ**

Басууга 20.05.2024. кол коюлду.
Форматы А5 (148x210 мм)
Басып чыгаруу офсет көлөмү 24с.
Нускасы: 100 экз. Заказ .299

(Типографияда басылган)"Алтын Принт" басма борбору
720040 Бишкек ш., Орозбекова 44а көчөсү
тел.: 62-13-10
e-mail: altyntamga@mail.ru